

Olsztyn, dnia 18 sierpnia 2023 r.

dr hab. Jarosław Szczechowicz, prof. UMK
Katedra Postępowania Cywilnego
i Ochrony Prawnej
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko Mazurski
w Olsztynie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Konrada Nowickiego

pt. „Prawo pacjenta do prywatności w postępowaniach w przedmiocie odpowiedzialności cywilnej i zawodowej lekarza”

napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Kingi Flagi-Gieruszyńskiej, prof. US

I.

Doktorant dokonał trafnego wyboru tematu, istotnego zarówno z perspektywy teorii, jak i praktyki stosowania prawa cywilnego i cywilnego procesowego. Nie ulega wątpliwości, że za objęciem cywilnoprawną ochroną sfery życia prywatnego pacjenta przemawia zasada ochrony dóbr osobistych rozumiana jako prawo pacjenta do prywatności, które jest pojęciem wielowymiarowym, zakresowo obejmującym gwarancje zachowania w tajemnicy informacji intymnych, ale również praw związanych z ochroną danych osobowych. W konsekwencji wybrane i omówione przez Doktoranta zagadnienie stanowi nie tylko element dyskusji na współczesnym i potencjalnym modelu udzielania świadczeń zdrowotnych powiązanych z ingerencją w sferę prywatności pacjenta, ale również przyczynek do analizy konstrukcji cywilnoprawnych pod kątem prawa pacjenta do prywatności i odpowiedzialności cywilnej oraz zawodowej lekarza. Doktorant dostrzega ten szerszy kontekst wybranego zagadnienia, odnosząc się do zasad

bezpieczeństwa pacjenta w trakcie udzielania mu świadczeń i standardów w zakresie poszanowania jego intymności i godności osobistej.

II.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i wniosków końcowych, a także bibliografii, wykazu skrótów, aktów prawnych, orzecznictwa i tabeli.

Konstrukcja pracy nie budzi zastrzeżeń merytorycznych, ponieważ Autor prawidłowo swoje wywody poparł w pierwszym rzędzie na analizie ogólnych kwestii związanych z pojęciem pacjenta zarówno w prawie międzynarodowym, jak i europejskim oraz polskim. Następnie kolejno przedstawił aspekty związane z ochroną prawa do prywatności w świetle europejskich standardów ochrony praw człowieka, a także dynamikę postępowania sądowego w sprawach ochrony do prywatności pacjentów i postępowania w zakresie odpowiedzialności zawodowej lekarza w razie naruszenia prawa do prywatności pacjenta. Takie ułożenie tytułowej materii czyni przedstawione problemy bardziej czytelnymi i pozwala zrozumieć tok rozumowania Doktoranta. Warto również zwrócić uwagę na konsekwentną budowę poszczególnych części pracy, które oparte są o regułę przedstawienia uwag wprowadzających, a dopiero w dalszej kolejności rozważań o charakterze szczegółowym. Niewątpliwie wzmocnieniem konstrukcyjnym w tym zakresie jest wprowadzenie również cząstkowych podsumowań na koniec poszczególnych rozdziałów jako elementu przydatnego do skonstruowania wniosków końcowych.

W ramach analiz porównawczych Autor zajął się systemem Rady Europy, Unii Europejskiej i europejskich systemach regionalnych, co znalazło odzwierciedlenie w specyfice współczesnych konstrukcji cywilnoprawnych.

Odnosząc się do warstwy źródłowej, należy wskazać na to, że Autor skorzystał z 244 pozycji literatury, co stanowi wystarczającą podstawę przedstawionych rozważań. Niewątpliwie mocną stroną recenzowanej pracy jest baza źródłowa orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, a także Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Szerokie sięgnięcie do praktyki stosowania prawa niewątpliwie w dużym stopniu wzbogaca pracę, czyniąc ją

bardziej interesującą i przydatną na potrzeby praktyki, bowiem pozwala dostrzec problemy wymagające interwencji legislacyjnej, względnie budzące problemy interpretacyjne.

III.

Swoje rozważania w rozdziale I Doktorant poświęcił kwestiom terminologicznym i ogólnej charakterystyce podstawowych pojęć, które zostały użyte w dysertacji. W tym rozdziale przeprowadzono systematykę zagadnień związanych z definiowaniem wyrażenia „pacjent”, a także związanych z nim praw, które odnoszą się również do definicji dokumentacji medycznej. Taki sposób ujęcia tematu należy uznać za właściwy, ponieważ pozwala uporządkować późniejszą dyskusję, odnoszącą się do poszczególnych aspektów omawianego zagadnienia. Należy uznać, że Autor prawidłowo posługuje się tymi pojęciami, właściwie je zakreśla oraz definiuje i czytelnik nie ma wątpliwości co do istoty ich zastosowania. Przede wszystkim autor w rozdziale I dokonuje prawidłowej i pogłębionej analizy definicji pojęcia „pacjent” w prawie międzynarodowym, europejskim oraz polskim (str.15). Następnie Autor sięga do problemu definicji i katalogu praw pacjenta, skupiając się w szczególności na aspektach pojęć „prywatność”, „życie prywatne” oraz „prawo do prywatności” prawidłowo analizując zachodzące relacje pomiędzy tymi pojęciami. W tym ostatnim zakresie przede wszystkim należy podkreślić fakt, że Doktorant właściwie przywołał kluczowy dorobek doktryny oraz prawo międzynarodowe publiczne i wewnątrz system prawa.

W dalszych rozważaniach Doktorant przedstawił problemy odnoszące się do pojęcia i klasyfikacji dokumentacji medycznej jako źródła informacji o pacjencie, słusznie stosując przepisy prawa kreujące status prawny i procesowy dokumentu (str. 29). Autor prawidłowo omawia zagadnienia związane z formą oraz postacią dokumentacji medycznej, słusznie nie traktując tych pojęć jako synonimy (str. 39). Dokonuje oceny projektów związanych z wdrażaniem technologii informatycznej w sferze związanej z pozyskiwaniem oraz przetwarzaniem dokumentacji medycznej w aspekcie ochrony prawa pacjenta do prywatności.

Szczególną uwagę Autor zwrócił na zakres ochrony prawa do prywatności w świetle uniwersalnych i europejskich standardów praw człowieka. Co szczególnie

ważne, Autorowi udało się uniknąć uproszczeń i schematyzmu myślenia, co widać w zwłaszcza w podrozdziale 2.1. W tej części Doktorant zauważył często pomijanie w rozważaniach doktrynalnych pojęcia „prywatność” i „prawo do prywatności” jako odrębne kategorie pojęciowe. Jednak zasadniczą uwagę Autor zwrócił na opisie i analizie zakresu ochrony prawa do prywatności w systemie praw człowieka ze szczególnym uwzględnieniem norm zwartych w Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Tym samym poddał analizie nie tylko dogmatyczne rozważania związane z wypracowaniem definicji prawa do prywatności na płaszczyźnie katalogu praw pacjenta, ale również na określenie źródeł tych praw. Pozytywnie należy ocenić zakwalifikowanie prawa do prywatności pacjenta do katalogu dóbr osobistych.

Problematykę podmiotową Autor przedstawia bardzo przejrzysto i poprawnie, dokonując wyraźnego rozróżnienia ochrony prawa do prywatności w systemie prawa Unii Europejskiej, Rady Europy i w systemie uniwersalnym Organizacji Narodów Zjednoczonych. Taki podział jest niezwykle przejrzysty, co pozwala na sprawne poprowadzenie dalszych analiz z zakresu ochrony prawa do prywatności pacjenta.

Rozdział III Autor poświęcił analizie zagadnienia związanego z prawem pacjenta do prywatności w krajowym systemie prawnym, w szczególności przy uwzględnieniu norm cywilnoprawnych z odwołaniem się także do uregulowań krajowego prawa karnego. Zasadniczą wartością przedstawionych rozważań jest ich ukierunkowanie na płaszczyzny związane z ochroną danych osobowych, danych medycznych oraz zakazów i reguł związanych z ich przetwarzaniem. Autor prawidłowo zestawia i powiązuje zagadnienia ochrony prawa do prywatności z ochroną danych osobowych, co stanowi doskonałą podstawę do właściwej oceny tajemnicy lekarskiej. W tym względzie z oczywistych powodów dominującą rolę odgrywają rozważania dotyczące poufności, dostępu oraz przetwarzania dokumentacji medycznej w zakresie ochrony prawa do prywatności.

Niewątpliwie walorem przedstawionej rozprawy są rozważania, choć ogólne, poświęcone prawu sprostowania danych ich usunięciu oraz ograniczeniu przetwarzania. Wydaje się, że te rozważania powinny ulec rozszerzeniu z uwagi na ich doniosłość związaną z przetwarzaniem dokumentacji medycznej.

Z kolei w rozdziale IV, poświęconym postępowaniu sądowemu- w sprawach ochrony prawa do prywatności pacjentów, Doktorant dokonał prawidłowego podziału środków ochrony na środki o charakterze majątkowym oraz o charakterze niemajątkowym. Jednak na potrzeby ewentualnej publikacji, Doktorant powinien poświęcić więcej uwagi problematyce pism procesowych, w szczególności warunków formalnych pozwu oraz wniosku o udzielenie zabezpieczenia, które mimo, że mają kluczowe znaczenie dla wszczęcia postępowania cywilnego w zakresie udzielenia przez sąd ochrony prawa do prywatności pacjenta, zostały tylko w zasadzie zasygnalizowane (str. 139). Wydaje się, że cenne jest również to, że Autor zasygnalizował jurysdykcję krajową oraz właściwość sądu cywilnego w sprawach dotyczących naruszenia dóbr osobistych.

Niewątpliwym walorem rozważań zawartych w rozdziale IV jest natomiast pogłębiona analiza podziału środków dowodowych przy uwzględnieniu specyfiki postępowania w sprawach dotyczących naruszenia prywatności pacjenta. Szczególnie w tym względzie należy zauważyć rozważania dotyczące poszczególnych środków dowodowych w kontekście kształtowanych przez ustawodawcę regulacji procesowych (str. 162 i n.). W tym zakresie należy poczynić zastrzeżenie, że Doktorant nie pokusił się o przeanalizowanie aspektów obowiązującej w procedurze cywilnej zasady swobodnej oceny dowodów, pomimo jej doniosłości dla przebiegu postępowania sądowego. Niemniej jednak ta uwaga krytyczna nie wpływa na pozytywną ocenę wywodów przedstawionych przez Doktoranta w rozdziale IV.

W V rozdziale, który został poświęcony postępowaniu w zakresie odpowiedzialności zawodowej lekarza w razie naruszenia prawa do prywatności pacjenta, Autor dokonał przejrzystego podziału, ponieważ dokonując analizy postępowania dyscyplinarnego lekarza wyróżnił cztery jego etapy na czynności sprawdzające, postępowanie wyjaśniające, postępowanie sądowe oraz postępowanie wykonawcze. Abstrahując od istoty wprowadzonego podziału w obrębie ocenianej analizy, przedstawione przez Autora rozważania zostały przeprowadzone prawidłowo i z zachowaniem właściwych reguł interpretacyjnych. Należy zwrócić przede wszystkim uwagę na fakt, który dostrzegł również Doktorant, że wprowadzenie omówienie elementów teoretycznych związanych z postępowaniem w sprawie odpowiedzialności zawodowej nie koreluje wprost z prawem pacjenta do prywatności to ze względu na konieczność ustalenia roli tego postępowania

w ochronie prywatności, zasadnie dokonał analizy tego postępowania, w tym także poprzez odwoływanie się do przepisów prawa karnego materialnego oraz procesowego (str. 187). W odniesieniu do relacji postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarza a postępowaniem cywilnym, Autor pokusił się również o omówienie zależności, jaka zachodzi pomiędzy prawomocnym rozstrzygnięciem sądu lekarskiego, a wszczętym przez pacjenta postępowaniem cywilnym. Doktorant prawidłowo przyjął, że reguła wynikająca z art. 11 k.p.c. nie powinna stosowana w zakresie związania sądu cywilnego orzeczeniem sądu dyscyplinarnego (str. 221).

Praca została zakończona wnioskami końcowymi, które stanowią syntezę refleksji cząstkowych przedstawionych przez Autora w poszczególnych częściach pracy. Wnioski te zawierają nie tylko konstatacje odnoszące się ochrony prawa do prywatności pacjenta w aspekcie obowiązku przestrzegania przez lekarza tajemnicy zawodowej, ale również zawierają propozycje zmian legislacyjnych w omawianym zakresie. Autor dostrzega istotę charakteru prawnego tajemnicy lekarskiej jako nie tylko uprawnienia lekarza, ale również jako jego obowiązek polegający na nakazie określonego działania. Należy zgodzić się ze stanowiskiem Doktoranta wyrażonym na str.226, że postępująca cyfryzacja postępowania cywilnego może w przyszłości rodzić zagrożenia polegające na możliwym poszerzaniu naruszenia prywatności pacjenta już na etapie samego postępowania sądowego poprzez pozyskiwanie przez osobę nieuprawnioną dostępu do kanału komunikacji elektronicznej wykorzystywanego do przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadka. Podzielić należy również pogląd Doktoranta, że transformacja w obszarze prowadzenia dokumentacji medycznej pacjenta oraz przejście na jej formę elektroniczną wymagać będzie zastosowania jeszcze bardziej dokładnych systemów zabezpieczeń przed nieuprawnionym dostępem, co doprowadzi do sytuacji, w której w odniesieniu do prawa do prywatności w relacji pomiędzy pacjentem oraz lekarzem coraz częściej obecny będzie dodatkowy podmiot – administrator systemu. Okoliczność ta wymagać będzie ustalenia dodatkowych norm związanych z obowiązkiem dochowania tajemnicy także przez te osoby.

IV.

Praca Pana mgr Konrada Nowickiego została przygotowana na bardzo dobrym poziomie merytorycznym, ponieważ uwzględnia wszystkie istotne aspekty tytułowego zagadnienia, przedstawiając problemy teoretyczne i praktyczne w sposób wystarczająco pogłębiony. Sposobem prowadzenia swoich wywodów i twórczym podejściem do bazy źródłowej Doktorant wykazał, że potrafi poprowadzić samodzielnie badania naukowe.

Język pracy jest poprawny, a wypowiedzi są ukształtowane w przejrzysty i logiczny sposób, co ułatwia czytelnikowi zapoznanie się z trudną materią analizowaną w rozprawie doktorskiej. Praca zawiera wyjątkowo nieliczne błędy językowe (np. str. 6, 224), które w razie jej wydania należałoby usunąć w celu podniesieniu walorów redakcyjnych przygotowanego opracowania.

Należy podkreślić, że przedstawione uwagi krytyczne nie wpływają w żaden sposób na pozytywną ocenę recenzowanej rozprawy doktorskiej, która została przygotowana z dużą starannością i dbałością zarówno o aspekty merytoryczne, jak i formalne.

W konsekwencji należy uznać, że przygotowana przez mgr Konrada Nowickiego rozprawa doktorska pod tytułem *Prawo pacjenta do prywatności w postępowaniach w przedmiocie odpowiedzialności cywilnej i zawodowej lekarza* może stanowić podstawę nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych, bowiem spełnia wymagania stawiane pracy doktorskiej określone w art. 187 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.) i wnoszę o przyjęcie przedłożonej rozprawy do publicznej obrony.

